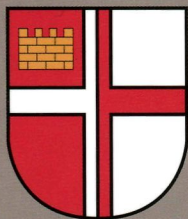

Ikšķiles almanahs

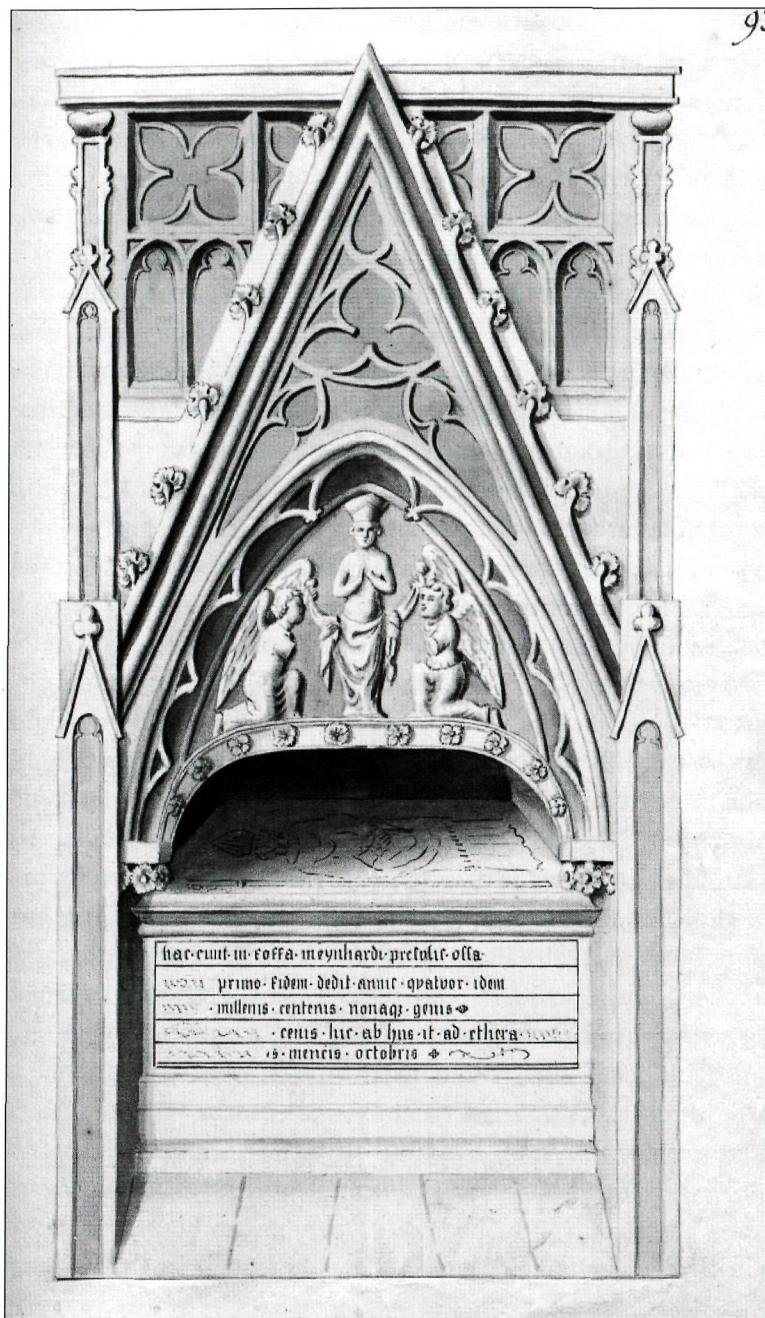

4. laidiena

Ziņas par autoriem

<i>Muntis Auns</i>	vēstures doktors,
LU Latvijas vēstures institūts
<i>Jānis Dubrovskis</i>	(1927–1999)
<i>Jānis Hartmanis</i>	novadpētnieks
<i>Ēriks Jēkabsons</i>	vēstures doktors,
Latvijas Universitāte
<i>Guntis Kalme</i>	teoloģijas doktors,
Lutera akadēmija
<i>Visvaldis Reimanis</i>	pensionārs
<i>Roberts Spirģis</i>	vēstures doktors,
LU Latvijas vēstures institūts
<i>Aija Taimiņa</i>	LU doktorante,
LU Akadēmiskā bibliotēka
<i>Dagmāra Villeruša</i>	mākslas maģistre
<i>Vaida Villeruša</i>	(1930–2009)
<i>Anna Zariņa</i>	vēstures doktore
<i>Gunita Zariņa</i>	vēstures doktore,
LU Latvijas vēstures institūts
<i>Kaspars Zellis</i>	vēstures doktors,
Latvijas Universitāte
<i>Guntis Zemītis</i>	vēstures doktors,
LU Latvijas vēstures institūts

J. K. Broce. Biskapa Meinarda monuments. Ap 1774?. No: Brotze, J. Chr. *Sammlung verschiedner Liefländischen Monumente, Prospective, Münzen, Wapen etc.* (turpmäk – Monumente). Bd. I, s. 93

Aija Taimiņa | *Pirmā šejienes antikvitāte –
bīskapa Meinarda monuments,
Broce un Rīgas rāte
18. gadsimta izskaņā*

Par visu laiku izcilāko ikšķilieti pelnīti uzskatāms Meinards (ap 1130/1140–1196) – augustiniešu kanoniķis no Zēgebergas un pirmais Ikšķiles bīskaps (1186–1196), Latvijas un Igaunijas apustulis. Zināms, ka Meinards sākotnēji ticis guldīts Ikšķiles baznīcā, bet 14. gadsimtā viņa pīšļi pārbedīti Rīgā, Doma baznīcā.

Historiogrāfijā bīskapa Meinarda vārds atrodams jau kopš 13. gadsimta, viņš godbijīgi pieminēts kā pirmais kristiešu misionārs. Tomēr attieksme pret 1993. gada 8. augustā kanonizētā Meinarda apbedījuma vietu Rīgas Domā visos laikos nav bijusi viennozīmīga: tā mainījusies visai plašā amplitūdā no pielūgsmes līdz aizmirstībai un ignoranci, līdz atgriezies pie vēsturiskās atmiņas piepildīta respekta pret kristīgo identitāti apliecināšu vērtību. Meinarda pīšļu glorifikācijas sākums 14. gadsimtā nav strikti fiksējams, toties precīzi var datēt tās beigas un secīgi – atdzimšanas brīdi. Lūzuma punkts iezīmējams apgaismības laikmetā – 18. gadsimta 80. gadu vidū, un par to vēsta Rīgas rātes protokoli.

Dažkārt Rīgas rātei kā pilsētas pārvaldes augstākajai instancei nācās iejaukties arī baznīcas lietās.¹ Divās 1786. gada rātes sēdēs tika izskatīti ziņojumi par situāciju Doma baznīcā.

Doma baznīcas administrācija 1786. gada pavasarī bija nolēmusi uzsākt remontdarbus. Neilgi pēc darbu sākuma Doma baznīcas inspektors Johans Jākobs Daniēls Bētefoiers (*Bötefeuer*, 1741 Rēbele (*Röbel*) Mēklenburgā – 1802 Limbaži)² rātes sēdē 1786. gada 25. maijā ziņoja: „pēc tam, kad Doma baznīcā

¹ Tā parasti bija Rīgas virskonsistorijas un Rīgas superintendenta kompetence.

² Tirgotājs Bētefoiers dzimis (ārsta ģimenē) un izglītojies Vācijā. Rīgā ieņēmis šādus amatus: Lielās gildes dokmanis (1779), Lielās gildes vecākais (1782), rātskungs (1784.29.IX–1786.XII, pats atkāpies), tirdzniecības tiesas asesors (1787), birģermeistars (1787), konsistorijas padomnieks, Doma baznīcas inspektors, pilsētas galva (1790, dažas nedēļas). Sk.: *Deutschbaltisches Biographisches Lexikon 1710–1960*. Köln: Böhlau, 1970. S. 85.

uzsāka tīrīšanu (*Ausweisung*), bija redzams, ka šajā baznīcā daudzi ģerboņi un epitāfijas ir tā novecojuši, ka tos nedrīkst kustināt, lai tie pavisam nesabruktu. Tas ir traucējoši ne tikai minētajam nodomam [tīrīt baznīcu], bet arī tāpēc, ka bojātie ģerboņi un epitāfijas apdraud zem tiem stāvošos; tāpēc referenta kungs vēlējās A[ugsti] G[odātajai] rātei ieteikt, lai tā izsludina šīs baznīcas pārziņiem priekšrakstu, kā tiem šajā reizē izturēties.

Tika nolemts, ka tām ģimenēm, kas eksistē un ir zināmas, iesniegt ziņojumu par to senču ģerboņu un epitāfiju bojājumiem un jautāt, vai tās pievērsīsies ģerboņu atjaunošanai vai atļaus tos noņemt. Savukārt nezināmo ģimeņu sakarā izsludināt [ziņojumu].”

[“..vorzunehmendn Ausweisung der Domkirche gefunden, dass viele Wapen und Epitaphien in dieser Kirche so veraltete waren, dass sie, ohne gänzlich zusammen zu fallen, nicht gerührt werden könnten. Da nur solches nicht allein der vorhandenen Absicht hinderlich sey, sondern auch dieser verfallenen Zustand der Wapen und Epitaphien der darunter stehenden mit Gefahr drohe, so habe d. Herr Referent solches E. W. E. Rath unterlegen wollen, damit derselbe den Vorstehern gedachter Kirche, wie sie sich dabey zu erhalten hätten, eine Vorschrift zu ertheilen zu beliben möge.

Wurde beliebt den Familien, welche existiren und bekannt sind, von dem verfallenen Zustande der Wapen und Epitaphien ihrer Vorfahren Nachricht uz ertheilen, und anzufragen, ob sie so viel zur Ausbeßerung der Wapen, wenden oder solche wegräumen laßen wollen. In Ansehung der unbekanntnen Familien aber eine Publikation ergehen zu laßen.”]³

Sludinājumu ievietoja Rīgas laikrakstā “*Rigische Anzeigen*”: “Tā kā Doma baznīcas tiesa uzskata par nepieciešamu likt iztīrīt Doma baznīcu un šajā sakarā ir norādījusi, ka dažādi dzimtu ģerboņi un epitāfijas ir ļoti bojātas un tiem neatliekami nepieciešama labošana (*Reparation*), tad tie, kam ar šiem ģerboņiem un epitāfijām ir kāds sakars, tiek aicināti četru nedēļu laikā *a dato* pieteikties minētajā baznīcas tiesā saistībā ar to labošanu (*Ausbesserung*). Pretējā gadījumā pēc četru nedēļu termiņa beigām šie bojātie ģerboņi un epitāfijas tiks noņemti. *Publicatum* Rīgas rātsnams, 1786. gada 22. jūnijā.”⁴

Pēc četriem mēnešiem (1786. gada 11. septembrī) Rīgas rātei atkal nācās izskatīt ar Doma baznīcas remontu cieši saistītu jautājumu. Baznīcā pa to laiku bija notikuši visai lieli pārveidojumi. “Nekārtības, kas notikušas Doma baznīcas tīrīšanas laikā”, bija izraisījušas rīdzinieku tūlītēju sašutumu. Tāpēc rātes sēdē 1786. gada 11. septembrī tika spriests par šādu lietu: “Bētefoiers kā Doma

³ Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk – LVVA), 749. f., 6. apr., 202. l. (Rīgas rātes protokoli par 1786. gadu), 95.–96. lpp.

⁴ *Rigische Anzeigen von allerhand Sachen...* XXV Stück, Montag, den 22ten Junius 1786, S. 231.

baznīcas inspektors ziņo par to, ko viņam pavēstījuši guberņas prokurors Hurko (*Hurko*) un apriņķa advokāts (*Kreisanwalt*) Frolands (*Frohland*), kas norādījuši uz nekārtībām, kas notikušas Doma baznīcas tīrīšanas laikā, noņemot bojātos un nebojātos ģerboņus, ar varu noārdot (*gewaltsam ausweisen*) dziļi mūros ievietotās marmora epitāfijas un liekot nokalt pirmo šejienes antikvitāti un akmens rotājumus no pirmā Rīgas bīskapa Meinarda kapa, neievērojot to, ka publikācijā [laikrakstā] *Intelligenz Blätter* noteiktais termiņš vēl nebija beidzies [...] Pēc apgabala advokāta kunga domām, tā tam nebija jānotiek. [...]

Referenta kungam nākas ziņot A. G. rātei, ka no mūra nav tikusi izkalta neviena epitāfija, bet laikam tikuši izņemti laukā dzelzs stieņi, kā arī to, ka bīskapa Meinarda kaps tur joprojām netraucēti stāv un tikusi nojaukta ārējā apmale, kas komunikantiem bija sašaurinājusi piecju altārim.⁵ Otrkārt, noņemto epitāfiju un ģerboņu gabali joprojām tur atrodas, un katrs, kas vēlas, var tos atkal uzstādīt.”

[„und die erste hiesige Antiquitat und steinerne Zierrathen von dem Grabe des ersten rigischen Bischofs Meinhardt abhauen lassen, ohngeachtet ausgesetzte Termine in einer durch die *Intelligenz Blätter* bekannt gemachten Publicaton noch nicht verschloßen gewesen [...] Nach der Meinung des H. Kreis Anwaldes hätte solches nicht gesehen müßen. [...]

Der Herr Refe. muß hierbey am W. Rath unterlegen, daß keine Epitaphien aus der Mauer ausgehauen, wohl aber die eiserne Stangen [...] herausgenommen worden, wie denn auch das Grab des Bischofs Meinhardt noch ungeruhrt da stünde, und nur eine äußere Leiste welche den Communicanten den Zugang zum Altar beenger hätte, abgestoßen wäre. In Zwichen (?), befanden sich die Stücke der abgenommenen Wäpen und Epitaphien noch alle da und konntn selbige von einen jeden, der es verlangen, wiederum aufgesetzt werden.”⁶

Paskaidrojums sniegt tika uzaicināts inspektors Bêtefoiers. Doma baznīcas inspektoram nācās taisnoties rātei par remonta laikā nodarīto kaitējumu. Viņš kā baznīcas administrācijas galva jau 1785. gada 25. maijā bija saskaņojis ar rāti visai saprotamo nodomu noņemt bojātās epitāfijas, bet vēlāk izrādījās, ka bez tam remontdarbu laikā Doma baznīcā no sienām tika noņemta liela daļa citu ģerboņepitāfiju, ar biezu apmetumu aizsegta un nobalsinātas 15.–17. gadsimta freskas (tostarp Pastarā tiesa apsīdā), izcirstas liepas baznīcas dārzā. Citētais rātes

⁵ Acīmredzot domāta 1651. gadā izveidotā Oto fon Mengdena kapakmens tumba, kas atradās zem Meinarda monumenta un aizsedza tā apakšējo daļu 60 cm augstumā. Sk.: Brotze, J. Chr. *Sammlung verschiedner Liefländischen Monumente, Prospecte, Münzen, Wappen etc.* Bd. 1, S. 29. Manuskripts Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā (turpmāk – LUAB).

⁶ Sk.: LVVA, 749. f., 6. apr., 202. l., 82.–84. lpp.

protokols rāda, ka rāte bija saņēmusi Vidzemes guberņas ģenerālprokurora⁷ kolēģijas padomnieka Sv. Vladimira ordeņa kavaliera Osipa Osipoviča Romeiko-Gurko jeb Hurko (*Hurko, Гурко, Ромейко-Гурко*, ap 1740–1811)⁸ sūdzību, ko rāte nekādi nevarēja atstāt bez ievēribas.⁹ Vietniecības pārvaldes augstu stāvošā ierēdņa asā reakcija pret notiekošo baznīcā saprotama un izskaidrojama: viņš nācis no senas katoliskas baltkrievu šlahtiču dzimtas, kas daudzkārt atbalstījusi katoļu baznīcu.¹⁰

Doma baznīcas remonts 1786. gada vasarā nav būvnieciski saimniecisks pasākums vien. Tas iezīmē robežšķirtni, paradigmu nomaiņu, vērtību sistēmas krīzi kā Rīgā, tā visā 18. gadsimta Eiropā.

Baznīcas “iztīrīšanas” jautājums neatšķetināmā vījumā apvienoja praktiski utilitārās vajadzības (lai baznīcas draudzes telpā ir tīrs, gaišs, drošs) un racionālisma strāvojumu kontekstā skaidrojamas principiālas nostādnes. Par remonta laikā risināmajiem praktiskajiem jautājumiem draudzes pārstāvji runāja un apspriedās atklāti un savus nodomus, kā jau tas piedien, fiksēja

⁷ Liborija Bergmaņa sastādītajā Rīgas adrešu grāmatā 1790. gadam fiksēts Rīgā atrodamo guberņas un pilsētas iestāžu personāls atbilstoši amatam, rangam un kārtai. Vidzemes guberņas ģenerālprokurors piederēja Rīgas vietniecības valdībai, kas atradās Rīgas pīlī, un Hurko vārds tika minēts kā piektais pēc Rīgas vietniecības ģenerālgubernatora Brauna, Rīgas apriņķa vietniecības gubernatora Beklešova un diviem valsts padomniekiem (Lēvisa un Želtuhiņa). [Bergmann, L.] *Rigasches Adreßbuch vom Jahre 1789*. Rīga: Julius Conrad Daniel Müller, [1790]. S. 4.

⁸ Osips Gurko (*Иосиф Иосифович Гурко (Ромейко-Гурко), Иосиф Ромейка-Гурка*, ap 1740–1811), valsts padomnieks, dienestā no 1763, pulkvedis Polijas armijā, Mogiļevas vicegubernators (1773), 2. departamenta provizors Pēterburgas Zemes tiesā, kolēģijas padomnieks (no 1786), Kurzemes vicegubernatora pienākumu izpildītājs, Rīgas guberņas prokurors (1789–1793), Kurzemes vicegubernators (1797–1799). Gurko jeb Romeiko-Gurko dzimtas sākotnē meklējama Smoļenskā un Mogiļevā jau 15. gs., Lietuvas lielhercogistes laikā. Osipa Gurko tēvam 18. gs. piederēja muižas Oršas apriņķī Vitebskas guberņā. Sk.: Smoļenskas ģenealoģijas forumā internetā, pieejams: <http://forum.smolensk.us/viewtopic.php?f=59&t=36894&start=0>. Īsas ziņas par Osipu Gurko un viņa dzimtas fondu Krievijas Valsts kara vēsturiskajā arhīvā Maskavā (*Российский государственный военно-исторический архив*, РГВИА, ф. 232, 323 сд. хр., 1774–1916 гг., оп. 1), sk. Krievijas arhīvu fondu rādītāja (20. daļa, 279.–280. lpp.) elektroniskajā publikācijā internetā, pieejams: <http://guides.rusarchives.ru/browse/guidebook.html?bid=240&sid=842356#refid842196>.

⁹ Sūdzību bija iesniedzis arī kāds Rīgas apriņķa advokāts Frolands (*Kreisanwalt Frobland*), par kuru vēl nav izdevies atrast ziņas.

¹⁰ Piemēram, Jans Jozefs Romeiko-Gurko ir bernardiniešu konventa dibinātājs Mstislavļā (Baltkrievija, Mogiļevas apgabals) 1729. gadā.

baznīcas administrācijas sēžu protokolos. Ārendā Buhholca 1886. gadā citētie Doma draudzes padomes protokolu ieraksti šķietami rāda, ka galvenā persona remontdarbos bijis “pirmais draudzes vecākais Ēlers”, kurš tāpat arī būtu atbildīgs vēstures priekšā par viduslaiku pieminekļu iznīcināšanu. Domājams, ka tirgotāja Lielās ģildes vecākā Ēlera (*Ehler*) pienākums bija vadīt un pārraudzīt remontdarbu praktiskās norises. Tomēr protokoli nepasaka visu. Zemtekstā slēpjas patiesā motivācija, kas noteica darbu pasūtītāju principiālos lēmumus. Tikai minējumu formā, laikmeta gara dzīves kontekstus pārlūkojot, var mēģināt rekonstruēt vārdos neizteikto un nepierakstīto.

Vairums notikuma aculiecinieku un laikabiedru nosauc vārdā citu personu, tas ir protokolos pieminētais Doma baznīcas administrācijas priekšsēdētājs Bētefoiers, kura “postošā roka”¹¹ realizējusi baznīcas iztīrīšanas plānu. Tieši Bētefoiers bija draudzes atbildīgā persona, kam vēlāk nācās sniegt atskaiti Rīgas rātei par notikušo, un tieši viņš uzskatāms par radikālo darbu iniciatoru. Inspektora Bētefoiera vērienīgās darbības Doma baznīcā uzskatāmi liecina par viņa pasaules uzskatu, un plānveidīgās rīcības motīvi meklējami Bētefoiera pārlicībā. Būtiski uzsvērt, ka viņš nebija mazizglītots barbars, agresīvs vandālis: Bētefoiera darbības skaidrojamas racionālisma radikālāko ideju kontekstā.

Tāpēc inspektora persona rada dziļāku interesi. Zināms nav daudz. Bētefoiera un Doma baznīcas 1786. gada remonta sakarā izteiksmīgu jaunības atmiņu stāstu fiksējis Garlībs Merķelis (1769–1850) mūža otrajā pusē rakstītajos “Manas dzīves tēlojumos un aprakstos”.¹² Merķelis pieminējis skolas gados (t.i., apmēram pirms 50 gadiem) daudzkārt redzēto Pastarās tiesas

¹¹ Doma baznīcas *pastor primarius* Matiāsa Tila (*Thiel*, 1775–1843) izteikums 1833. gadā rakstītā iesniegumā, kas bija adresēts baznīcas administrācijai, citēts pēc: Neumann, Wilhelm. Bericht über die Wiederherstellungsarbeiten am Dom während des Jahres 1895. In: *Zehnter und Elfte Rechenschaftsbericht der Dombauabtheilung .. für die Jahre 1894 und 1895*. Rīga: W. F. Häcker, 1896. S. 66–75, šeit S. 68.

¹² Merkel, Garlieb Helwig. *Darstellungen und Charakteristiken aus meiner Leben*. Bd. 1–2. Leipzig: K. F. Köhler, 1839–1840. Bd. 1. 1839. XXX, 318 S.; Bd. 2. 1840. XIV, 382 S.

gleznojumu¹³ Doma baznīcas apsīdā, ko Bētefoiers bija licis 1786. gada remonta laikā aizkrāsot. Gleznojuma vēsturiskā un mākslinieciskā vērtība ne Bētefoieram, ne Merķelim nebija vērā ņemams arguments, lai seno mākslas darbu saglabātu: Merķelis uzslavē Bētefoiera izlēmīgumu un stingro raksturu, kas nebija icelaidies kompromisos un nebija piekāpies lūgumiem gleznojumu saudzēt. Bētefoiers “bija daudz ko vērts sava pareizā domāšanas veida (*richtiger Verstand*) un stingrā rakstura dēļ, ko, pēc manām domām, viņš bija apliecinājis arī šādā gadījumā. Vienā no pilsētas baznīcām, korī, altāra velvē bija Pastarās tiesas gleznojums vai drīzāk zīmējums. Kristus sēdēja tronī, ar palmu zaru un zobenu rokās. Pa labi – svēto pulks uz ceļiem, ar augšup paceltām rokām un eņģelis, kas darbojās, lai to pulku pavairotu ar citiem, no augšāmcēlušos pulka. Pa kreisi šaušalīgi velnu tēli ar knaiblēm, āķiem un nagiem grūda (*zarrten*) lejā lielās liesmās citas dvēseles. Pēdējā grupā rindojās daudzi noslēpumaini grupējumi (*obscoene Stellungen*); tas viss laikam bija radies 16. gadsimta sākumā, kad Rīga vēl bija katoliska. Tad, kad es kā Domskolā audzēknis sēdēju korī, tas man bija traucējoši un pretīgi. Kad B. bija puika, viņam būs bijis līdzīgi. Kā pilsētas galva viņš pavēlēja gleznojumu nobalsināt. Tika lūgts saudzēt seno darbu, ko pierakstīja slavenam meistaram. “Ak nu!” viņš atbildēja. “Vecs vai jauns: tas ir riebīgs!” – un balsinātājs darīja savu darbu. Laikam jau būtu vajadzējis gleznojumu pirms tam nokopēt.”¹⁴

¹³ Par apsīdas un velvju figurālo gleznojumu izpēti 1895. gada pavasarī, tās gaitā atsegtajiem fragmentiem, gleznojumu datējumu ar 17. gs. un iespējamo atribūciju ziņas fiksētas Vilhelma Neimaņa ziņojumā. Neimanis komentē Doma baznīcas virsmācītāja Tila izteikumu, ka “slavenā freska ir kāda Mikelandželo skolnieka priekšzīmīgs darbs,” norādot, ka to nevajag saprast burtiski. Sk.: Neumann, W. Bericht über die Wiederherstellungsarbeiten am Dom während des Jahres 1895, S. 68–69. Lai gan Tila apgalvojums ir aplams no mākslas vēstures skatpunkta, tomēr viņa izteikums iezīmīgi liecina par to, cik augstu Rīgas vēstures un mākslas sapratēju aprindās gleznojums savulaik tika vērtēts.

Jāatzīmē, ka maldīgs ir Neimaņa apgalvojums, ka Pastarās tiesas gleznojums tika aizkrāsots atjaunošanas darbos laikā no 1815. līdz 1820. gadam (turpat, S. 66). Tas noticis jau 1786. gada remonta laikā, ko apliecina arī Liborijs Bergmanis: “1786. gadā baznīcas iekštelpa tika pilnīgi atjaunota, mūrus nobalsināja baltus, tomēr diemžēl tādēļ tika aizbalsināta arī vecā skaistā freska, kas attēloja Pastaro tiesu un pletās pāri visām plašajām kora velvēm; tā mums ir laupīta uz visiem laikiem. No 13. un 14. gadsimta monumentiem (izņemot Meinarda un arhibīskapa Vilhelma pieminekļus) tur vairs nav palicis pāris neviens akmens.” Sk.: B-g-n [Bergmann, Liborius v.]. Ueber einige ältere und neuere Denkmäler und Kunstwerke in der Petri- und Domkirche. *Rigaische Stadtblätter*, 1816, Nr. 33, 15. August, S. 252–263.

¹⁴ Merkel, G. H. *Darstellungen*. Bd. 1. 1839, S. 130, Anm.

Arī Merķelis bija līdzīgos uzskatos un pat pēc 50 gadiem nostājās drīzāk Bētefoiera pusē. Tas ir simptomātiski, īpaši ņemot vērā, ka Rīgā tolaik uzskatīja, ka 16. gadsimta sākumā fresku gleznojis meistars no Mikelandželo skolas. Merķelis turpat pasaka vēl vienu būtisku lietu, proti, ka “B. savu lielo bagātību ir pats ieguvis. Galu galā viņa gudrība ir vairāk vērtā nekā mūsējā. [...] pateicoties cītīgam (*empori*) darbam, [viņš] bija ticis laukā no dziļas nabadzības,”¹⁵ tātad arī to, ka Bētefoiers ir nācis no trešās šķiras (viņa tēvs bija ārsts), un arī tāpēc bruņniecības un garīdzniecības vērtību sistēma viņam ir sveša. Doma baznīcas inspektoru neuzrunāja slavenā 16. gadsimta beigu historiogrāfa Dāvida Hitreja (*Chitraeus*, 1530–1600) teiktais rakstīto vēstures avotu sakarā: “Dievs pats ir pavēlējis laika grāmatas rakstīt, kurās rūpīgi un kārtīgi atzīmēti un saglabāti Dieva un augsto valdnieku (kā Dieva vietnieku uz zemes) kā baznīcas, tā laicīgajā valstībā lielie darbi. Ne tikai tādēļ, lai mūsu pēcnācējiem saglabātu atmiņā lietas, kas pirms mūsu laikiem notikušas, kas citādi īsteni un patiesi paietu un izaistu, ja tās nepierakstītu; bet gan vispirms tādēļ, ka tās ir skaidra Dieva apredzes un klātbūtnes pie cilvēkiem liecība un Dieva taisnības piemērs, kā arī ticīgo sargs un glābiņš pasaulīgajā valstībā.”

[“Gott hat selbst befohlen CHRONIKEN oder Zeitbuecher zu schreiben/ darinn die grossen Werck vnd Thaten Gottes / vnd der hohen Regenten/als Gottes Stadthalter auff Erden/ beydes in der Kirchen vnnnd Weltlichen Regierung fleissig vnd trewlich auffgezeichnet vnd verwaret werden. / Nicht allein die gedechtnis deren dingen so vor vnsern zeiten geschehen/ auff die Nachkommen zuerhalten/ welche sonst gantz vnd gar vergienge vnd erlesche/ wo sie nicht aufgeschrieben/vnd den Chroniken einuerleibet wuerden/ Sondern fuernemlich/ das klare zeugnissen Goettlichen vorsehung vnd gegenwart im Menschlichem Geschlecht / vnd Exempel der Gerechtigkeit Gottes / [...] / auch schutz vnd erretung der frommen/ in Weltlicher Regierung.”]¹⁶

Īpaši viduslaikos memoriālie pieminekļi kļūst par akmenī kaltām hronikām, un to pastāvēšanas dziļākā būtība skaidrojama Hitreja vārdiem.

Var pieņemt, ka apgaismības laikmeta intelektuāļa Bētefoiera uzskatus bija veidojuši franču apgaismības laika radikālā domātāja – abata Gijoma Tomā Fransuā Reināla (*Raynal*, 1713–1796) darbi, kas postulēja viduslaiku garīgajam mantojumam atklāti naidīgus principus, tostarp noraidot kristīgās

¹⁵ Turpat, S. 129–130, Anm.

¹⁶ Sk.: Chytraeus, David. *Neue Sachssen Chronika vom Jahr Christi 1500 biss auffß XVII*. Leipzig: Verlegung Henningi Grossen, 1597, S. [a] (Vorrede vbers Chronicon). Eks. LUAB, inv. nr. R 6009.

religijas dogmas atspoguļojumu sakrālajā mākslā. Reināla darbs “Eiropiešu komercijas un kārtības politiskā un filosofiskā vēsture abās Indijās”¹⁷ bija viens no visvairāk lasītajiem vēlinā apgaismības laikmeta sacerējumiem, kura brīvdomīgās, antikoloniālās un antiklerikālās nostādnes dziļi iespaidoja ne tikai Francijas sabiedrību.¹⁸ Reināla sacerējumus aizgūtnēm lasīja Franklins, Radiščevs, Reināla citāts kļuva par Merķeļa “Latviešu” epigrāfu. Jau 1776. gadā ar Reināla idejām krievu lasītājus iepazīstināja N. Novikovs.¹⁹ Reināla darbs asā formā apliecina modernās domāšanas no senajiem laikiem pārmantotās arhaiskās kārtības konfliktu, pretstata racionālo un dogmatiski sastingušo, klerikālo pasaules uztveri. Arī sakrālā māksla ir divu paradigmu cīņas lauks. Sava darba 19. nodaļā “Par daiļajām mākslām un daiļliteratūru” Reināls raksta:

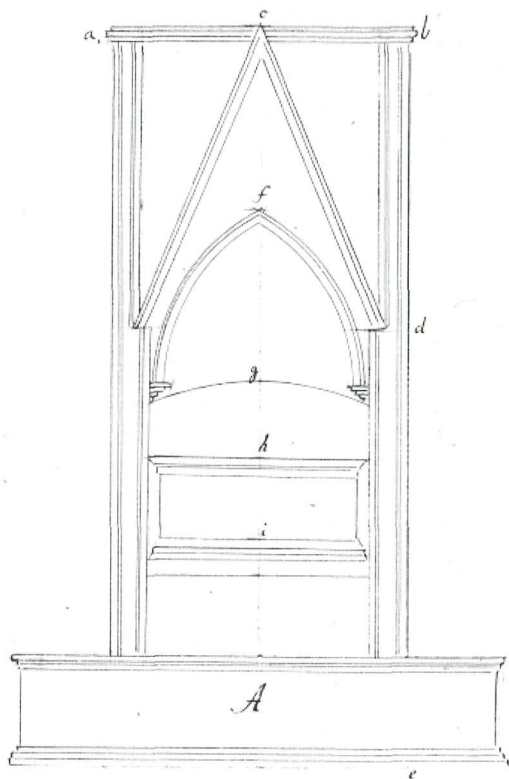
“Pirms tumšajiem gadsimtiem kristietība Eiropā bija iznīcinājusi pagāniskās senatnes dievības un nebija saglabājusi pāris mākslas, kas kalpotu valstij, lai nostiprinātu evaņģēliju un palīdzētu to sludināt. Krāšņā reliģija, ko atdzīvina Grieķijas un Romas smaidošās dievības, tika aizvietota ar šausmu un skumju atainojumiem, kas atbilst traģiskajiem notikumiem, kuri vēsta par [kristietības] rašanos un tālāko gaitu. Gotikas gadsimti mums ir atstājuši pieminekļus, [no] kuriem drosmīgi un majestātiski dvesmo gaumes un elegances atliekas. Visi šie tempļi bija būvēti kā krusts, vainagoti ar krustiem, papildīti ar krustiem, greznoti ar šausmu un bērnu ainām, ar ešafotiem, spīdināšanu, ar mocekļiem, bendēm.

Kas atlika mākslām, kas bija nosodītas, lai nemitīgi iebaidītu ar asiņu, nāves, elles ainu tēlojumu? Tikpat riebigas kā to modeļi, tikpat niknas kā tie prinči un

¹⁷ Raynal, Guillaume-Thomas. *Histoire philosophique et politique des établissements et du commerce des Européens dans les deux Indes*. Amsterdam, 1770.

¹⁸ Darba pirmais izdevums anonīmi iznāca 1770. gadā Amsterdamā, bet pēc tam, kad 1772. gadā sacerējumu aizliedza, Reināls pēc diviem gadiem to izdeva no jauna ar mainītu nosaukumu: *Histoire de deux Indes* (1774). Arī jauno izdevumu ierakstīja aizliegto grāmatu indeksā. Vēlreiz papildināts, darbs iznāca 1780. gadā (Genève: J.-L. Pellet, 1780), un tad Reināla sacerējums izraisīja vēl asāku pretreakciju: to nolādēja Parīzes parlaments, autoram tika piespriests cietumsods, bet grāmata tika publiski sadedzināta. Lai izvairītos no apcietināšanas, Reinālam nācās bēgt uz Angliju. Vēlāk viņš uzturējās Prūsijā un Šveicē, ir izteikts pieņēmums, ka Reināls bijis arī Krievijā, kur viņu labvēlīgi pieņēmusi Krievijas cariene Katrīna II. 1787. gadā viņam atļāva atgriezties Francijā.

¹⁹ Domājams, ka jau 1787. gadā grāmata bija iztulkota krievu valodā (tulkojums ar nosaukumu “Философическая и политическая история о заведенийх и коммерции европейцев в обеих Индиях” netika izdots).

ab nro dia loric 5 fuß 3 Zoll vort.
 fg nro fuß 3 fuß 2 Zoll
 ki r. fuß 5 3/4 Zoll be 12 fuß 6 Zoll
 Von fuß A nro abgemessen, ist ist das Gontural ab Luron 6 1/2
 Mengden, sub fol 93. vorkommt.
 2).

J. K. Brocc. Biskapa Meinarda monumenta uzmērījums. Ap 1774?. No: Brotze, J. Chr. *Monumente*, Bd. 1, s. 94b

Das Bild Meinfards, so wohl in der Wand geschnitten, ist
 ein in dem Erdal des eigentlichen Grabes beständig ist, hat
 seine Gestalt. Man sieht sich nicht erkennen, daß es den
 Gestalt so jung anbringt; denn die Meinfards samaliger
 Zeiten waren zu klein, wenn ein eine eine ungeschick-
 liche anbrachten.

Die Höhe des ganzen Monuments ist 12 Fuß 6 Zoll. Die Breite
 ist 10 Fuß 6 Zoll. Die Höhe des Grabes ist 4 Fuß 6 Zoll. Die
 Breite des Grabes ist 4 Fuß 6 Zoll. Die Höhe des Grabes ist
 4 Fuß 6 Zoll. Die Breite des Grabes ist 4 Fuß 6 Zoll.

Die Höhe des ganzen Monuments ist 12 Fuß 6 Zoll. Die Breite
 ist 10 Fuß 6 Zoll. Die Höhe des Grabes ist 4 Fuß 6 Zoll. Die
 Breite des Grabes ist 4 Fuß 6 Zoll. Die Höhe des Grabes ist
 4 Fuß 6 Zoll. Die Breite des Grabes ist 4 Fuß 6 Zoll.

Christum Livonibus Meinardus prædicat anno
 Millemo centeno, nongeno quoque quarto.
 Templum Kerkholmum medio Rubonis in anne
 Extruit, Vexham Dalenque ad littora condit.

J. K. Brocc. Biskapa Meinarda kapakmens un tā apraksts. Ap 1774?. No:
 Brotze, J. Chr. *Monumente*, Bd. 1, s. 95

pāvesti, kam tās kalpoja, tikpat pazemīgas un rāpojošas kā šo darbu pielūdžēji,
 tās kopš šūpuļa iespaidoja bērņus, tās padziļināja bailes no kapa, [draudot] ar
 mūžīgas tumsības šausmām, un tās padarīja zemes vaigu skumju pilnu.

Beidzot ir pienācis laiks samazināt šo reliģijas, [proti], sabiedrības policijas, ešafotu.”²⁰

Nav jāšaubās, ka augstas raudzes intelektuālis un apdāvinātais mūziķis,²¹ „īsts ģēnijs”²² Bētefoiers, kas turklāt zināja “visas Eiropas valodas, izņemot turku”,²³ arī bija Reinālu lasījis (tāpat kā Merķelis). Bet citētais Reināla izteikums zīmīgs ne tikai tā antiklerikālā patosa dēļ. Reināla estētisko vērtību mēraukla ir Grieķijas zelta laikmeta māksla, viņš ir klasicisma apoloģēts, kam viduslaiku pieminekļi ne tikai ir vienaldzīgi (kā vairumam tajā laikā²⁴), bet arī radikāli nepieņemami. Kopš 18. gadsimta 60. gadiem Eiropā dzīvesstilu noteica klasiskā estētika, kas strauji pārveidoja gan glezniecību, literatūru un mūziku, gan arhitektūru un pilsētvidi. Daudzkārt klasicisma triumfa labad nācās upurēt aizgājušo gadsimtu mantojumu. Vēl 1792. gadā – tātad pēc 5 gadiem – rātskungs Johans Kristofs Bērenss (*Berens*, 1729–1792) ar neslēptu niknumu rakstīja:

²⁰ Raynal, G.-T. *Histoire philosophique et politique des établissements et du commerce des Européens dans les deux Indes*. Genève: J.-L. Pellet, 1780. T. 4. P. 670–671. Skatīts Francijas Nacionālās bibliotēkas (*Bibliothèque nationale de France*) digitālajā kolekcijā “Gallica bibliothèque numérique” tiešsaistē (skatīts 28.09.2011.). Pieejams: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1066093>. Signatūra G-6558.

Reināla apcerējuma jaunais – 1781. gada Ženēvas izdevums tika turpināts un papildināts ar vēl 4 sējumiem (kopā 10 sējumi). 1781. gada izdevuma 10. sēj. 19. nodaļā “Par daiļajām mākslām un daiļliteratūru”, 334. lpp.

²¹ Bētefoiers komponēja, diriģēja, dziedāja, virtuozī spēlēja vairākus instrumentus. 1766. gadā viņš ir komponējis un diriģējis Biķeru baznīcas iesvētīšanas kantāti, kuras tekstu sacerējis J. G. Herders. Sk.: Gailīte, Z. *Par Rīgas mūziku un kumēdiju spēli*. Rīga: Pētergailis, 2004. 276., 278. lpp.

²² Laikabiedrs Rīgas mācītājs Antons Bernhofs Bētefoieru raksturojis šādi: “Virš, kas apveltīts ar izciliem talantiem, īsts ģēnijs, kuram piemita apskaidrots prāts, viņš pārvaldīja angļu, franču, holandiešu valodu, viņa spējas mūzikā bija tādas, kādas var gaidīt no virtuozā; viņš bija izglītots tirgotājs, to respektēja (*fürchteten ihm*) pat provinces pirmās personas.” Sk.: Buchholtz, A. W. *Materialien zur Personenkunde der Ostseeprovinzen*. [Rīga, bis 1875]. Bd. 6, Eintrag 1149. Rokraksts LUAB.

²³ Ari Rīgas Domskolārs rektors Snells uzsver Bētefoiera izcilo muzikālo apdāvinātību un tāpat nosauc viņu par “īpašu ģēniju, izcilo tirgotāju, valstsvīru, darījumu cilvēku, oratoru – un visā viņš ir pamatīgs”. Sk.: Snell, K. G. *Beschreibung der russischen Provinzen an der Ostsee*. Jena, 1794. S. 297.

²⁴ Piemēram, Varakļānu grāfs M. J. fon der Borhs (*Borch*, 1753–1810), kas 1776.–1777. gadā apceļoja Sicīliju un Maltas salu, detalizēti apraksta antīkos tempļus un dabu, bet ignorē romāniskas un viduslaiku baznīcas (Borch, M. J. *Briefe über Sicilien und Malta*. 1782). Ari J. V. Gēte sava Itālijas ceļojuma (1786–1788) piezīmēs (1816–1817) apraksta tikai Sicīlijas un Romas antīkos pieminekļus (Goethe, J. W. *Italienische Reise*. Bd. 1–2. 1816–1817).

„..mēs pateicamies jaunajai mākslai par Sv. Pētera baznīcas brīnišķīgo torni, bet mēs nevaram tai pateikties, ja tā no senā Doma kopā ar putekļiem riebīgā veidā izmet pieminekļus vai tos pārbūvē.”²⁵

Bētefoiera iniciētie Doma baznīcas remontdarbi patiesi iezīmē radikālu pagrieziena pasaules uzskatā, pāreju no vārdiem pie darbiem. Tā ir robežsituācija.²⁶

Nākas atzīt, ka 1786. gada vasarā tieši Rīgā viegli aizklātā formā realizējies viens no pirmajiem dekrīstianizācijas pasākumiem Eiropā; vēlāk – 18. gadsimta 90. gadu vidū, drīz pēc Lielās franču revolūcijas, līdzīgas darbības risinājās daudzviet Francijā.²⁷

Savukārt Rīgas Ķeizarkā liceja konrektors Johans Kristofs Broce (*Brotze*, 1746–1823) bija paspējis neilgu laiku pirms baznīca remontdarbiem steigā nozīmēt un uzmērīt Meinarda epitāfiju un monumentu. Bez tam īsos, bet rūgtuma pilnos vārdos viņš pieminēja Doma baznīcas zudušos memoriālos pieminekļus savās vēstulēs. 1786. gada 3. augustā viņš rakstīja Frīdriham Konrādam Gādebušam (*Gadebusch*, 1719–1788) Tartu: “Tagad Doma baznīcā tiks noņemti visi vēl palikušie ģerboņi un pieminekļi, daži no tiem ir ļoti skaisti; tāpēc ka tīra baznīcu. Visi ģerboņi ir nomesti uz grīdas, un tas ir kā pie pasaules gala. Ko es varēju, es vēl norakstīju.”

[“In der Domkiche werden jetzo anoch alle übrige Wapen und Denkmäler, darunter einige sehr schöne sind, abgenommen, weil man die Kirche ausweisst. Die Wapen werden alle auf dem Boden geworfen und sind so gut als aus der Welt. Was ich gekonnt, habe ich noch abgeschrieben.”]²⁸

²⁵ Berens, J. Chr. *Bombomien geschrieben bei der Eröffnung der neuerbauten Rīgischen Stadtbibliothek*. Erstes [-zweites] Profil. Mitau: J. F. Steffenhagen, 1792. S. 90.

²⁶ Saprotams, ka tad, kad 1812. gada aplenkuma laikā Rīgas pilsoņi paši nolēma Doma baznīcā iekārtot graudu noliktavu, arī viņus vadīja visai līdzīgi racionāli uzskati. Vēl četrus gadus pēc aplenkuma beigām (lidz 1816. gadam) baznīcā bija graudi, un rezultātā stipri cieta vēl atlikušie Doma baznīcas pieminekļi.

²⁷ Piemēram, saskaņā ar vietējās varas rīkojumu 1792. gadā tika pārveidota Albi katedrāle Francijas dienvidos: lai atbrīvotos no “veclaiku māņticības” liecībām, pārbūvēja kori, un demolēšanas iznākumā (gluži tāpat kā Rīgā) stipri cieta unikāls lielizmēra Pastarās tiesas gleznojums (15. gs. beigas). Tomēr Francijas iekšlietu ministra iejaukšanās brutālos dekonstrukcijas darbus apturēja. Sk. aprakstu par Albi Sv. Cecīlijas katedrāli; pieejams: http://fr.wikipedia.org/wiki/Cath%C3%A9drale_Sainte-C%C3%A9cile_d'Albi.

²⁸ J. K. Broces vēstule F. K. Gādebušam. 1786.3.VIII. Vēstule nav saglabājusies, fragmenti public.: Buchholtz, Arend. *Denkmäler im Dom in Riga*. In: *Rīgisches Almanach für Jahr 1886*. Rīga: W. F. Häcker, S. 1–57, šeit S. 3.

Abb. 10.

Das im Jahre 1929 aufgefundene Fragment der im Jahre 1786 zerstörten Umrahmung des Wandgrabes Bischof Meinhardts im Dom zu Riga. Die gestrichelte Linie rechts begrenzt die Fläche, an welcher sich Spuren des ehemaligen Kalkanstriches finden. (Phot. d. Verfassers.)

Biskapa Meinarda monumenta fragments: kreisās fiāles daļa (46 x 15 x 52 cm). Rūsgans dolomītveida kaļķakmens. Atrasts 1929. gadā. Arhitekta Paula Kampes fotogrāfija. No: Campe, P. Ein neuaufgefundenes Fragment der im Jahre 1786 zerstörten Umrahmung des Grabmals Bischof Meinhardts im St. Marien-Dom zu Riga. No: *Latvijas Universitātes raksti. Acta universitatis Latviensis* (Architektūras fakultātes sērija 1.5.). Rīga: LU, 1930/1934, 305.–322. lpp., att.

Pēc 10 dienām Broce turpināja: “Mūsu Doma baznīca ir pilnīgi tukša. Visi monumenti ir noņemti. *Ipsa Meinhardus evadere vix potuit.*”²⁹ Tāpat ir nokalti rotājumi, kas kā kapela apņēma Meinarda kapu; pāri ir palicis vienīgi tas akmens, uz kura ir uzraksts (*Inscript*), un tas ar viņa attēlu.”

[“Unsere Domkirche wird ganz leer, alle Monumente sind abgenommen. Die Zierrathen, welche in Art einer Kapelle Meinhard's Grab umgaben, sind ebenfalls weggehauen und nur der Stein, auf welchem seine Inschrift, und der darauf liegende mit seinem Bildnisse sind übrig gelassen.”]³⁰

Broce rezignēti, bez sašutuma rezumēja: “Priekš manis tas notika īsteni par agru, jo es būtu atšifrējis vēl daudzus vecus akmeņus: tagad tas vairs neizdosies.”

[“Für mich geschah das freilich zu früh, denn ich hätte noch manchen alten Stein dechiffriert itzt: aber geht dies nicht mehr an.”]³¹

Remontdarbi Domā turpinājās, baznīcas mūri tika pārklāti ar biezu apmetuma slāni, kas pilnībā nosedza arī aizmūrēto Meinarda apbedījuma vietu sienā. Iznākumā vienīgi trīs Broces zīmējumi³² ir saglabājuši vēsturei ticamu liecību par autentisko “pirmā Livonijas apustuļa” monumentu.³³

Tomēr tā nebija pirmā reize, kad Broce pievērsies Meinarda monumentam. Broci kā īstenu antikvārā virziena vēsturnieku īpaši interesēja lietiskie vēstures avoti, tostarp memoriālie pieminekļi. Gadījumos, kad rakstītie avoti nebija atrodamī vai to ziņas bija šaubīgas, lietiskie avoti spēja sniegt ticamas un precīzas ziņas. Pāris gadu pēc ierašanās Rīgā Broce pirmais sāka mērķtiecīgi

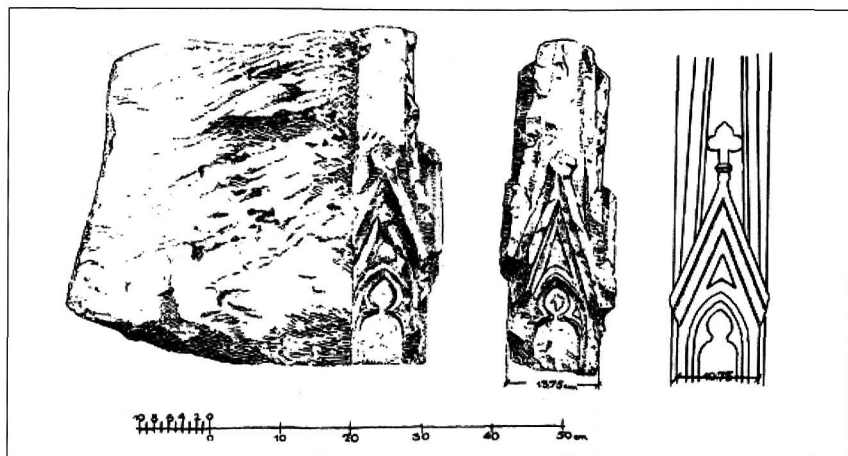
²⁹ Pats Meinards tikko varēja izglābties (tulk. no latīņu val.).

³⁰ J. K. Broces vēstule F. K. Gādebušam. 1786.[13.]VIII. Sk.: Buchholtz, A. Denkmäler im Dom in Riga, S. 5.

³¹ Turpat.

³² Oriģinālattēlus sk. Broces manuskriptā: Brotze, J. Chr. *Sammlung verschiedner Liefländischer Monumente, Prospecte, Müntzen, Wäpen etc.* Bd. 1, S. 93, 94, 95. LUAB. Varētu pieņemt, ka pirmais attēls (monumenta kopskats) tapis vēl 18. gs. 70. gadu sākumā, bet divi pārējie (uzmērījums un kapa plāksnes skice) vēlāk.

³³ Meinarda kapakmens pieminējumu vēsture nav visai gara, turklāt visi hronisti aprobežojas vienīgi ar epitāfijas uzraksta citēšanu (ar nelielām variācijām tekstā). Pirmais (1593) ir Rostokas Universitātes teoloģijas profesors Dāvids Hitrejs “Saksijas hronikas” 10. nodaļā par reliģiju un reformāciju Nirnbergā, Magdeburgā, Halberštātē, Goslārā, Hamburgā, Vismārā un arī “*Livonicæ verò ciuitati, Riga, Derbatum et Reualia*” (sk.: Chytraeus, D. *Chronicon Saxoniae et vicinarum aliquot Gentium.* Lipsiæ, Impensis Henningi Grosii, 1593. P. 293–294), 1618. gadā – baznīcu vizitators Martins Ašanejs (*Martin Aschaneus, Märten i Borgby, Martinus Laurentii Aschaneus, 1575–1641*), vēlāk isi jurists Kaspars fon Ceimerns (*Ceumern*, 1690) un, protams, Johans Gotfrīds Arnsts (*Arnoldt*) 1753. gadā.

Bīskapa Meinarda monumenta fragmenta uzmērījumi. Ap 1929. Arhitekta Paula Kampes (*Campe*, 1885–1960) zīmējums

apzināt viduslaiku memoriālos pieminekļus šejienes baznīcās, un 18. gadsimta 70. gadu sākumā tapušais Broces zīmējums visai korekti fiksē bīskapa Meinarda monumentu. Jāatzīmē, ka Broces zīmējums ilustrēja drīzumā iznākušo (1776) jaunā Āraišu mācītāja Gustava Bergmaņa “Vidzemes vēsturi”. Bergmanis tad paskaidroja: “..šajā vēsturē atrodami varā gravēti triju mestru un divu arhibīskapu kapakmeņi, ko vēstures cienītāji tik ilgi bija veltīgi vēlējušies [...] visvērtīgākais, kas no seniem laikiem ir saglabājies, ir Meinarda kapa piemineklis Domā.”

[“..deren Bekanntmachung der Liebhaber der Livländischen Geschichte so lange vergeblich gewünscht. [...] das schätzbare aus dem Alterthum übrig gebliebene Grabmal Meinhards ist in der Domkirche.”]³⁴

Iznīcināto Meinarda monumentu bija iespējams atjaunot, tikai pateicoties trim Broces zīmējumiem. Pirmais mēģinājums bija 19. gadsimta 40. gadu izskaņā, kad, ņemot par paraugu Broces zīmējumu, pēc Doma baznīcas mācītāja Tila (*Thiel*) ierosmes uz apsīdas sienas ar pelēku eļļas krāsu tika uzzīmētas monumenta aprises.³⁵ Meinarda monumentu rekonstruēja (ar

³⁴ Sk.: Bergmann, G. *Geschichte von Livland nach Bossuetischer Art entworfen*. Leipzig: Schwickert, 1776. S. [7] (Erklärung der Kupfer und Vignetten). Attēls (oforts) kā atsevišķa lapa pie S. 3.

³⁵ *Das Inland*, 1851, Nr. 12, Sp. 19.

izmaiņām³⁶) 1896. gadā Vilhelma Neimaņa vadībā; tomēr gadsimtiem ilgi vēstures elpas apdvesta nozīmīga pieminekļa vietā bija stājies atdarinājums, dekorācija.

Ilgī uzskatīja, ka pēc remonta no 13. un 14. gadsimta monumentiem (izņemot Meinarda un arhibīskapa Vilhelma pieminekļus) Domā vairs nav palicis pāri nekas, neviens akmens. Tomēr 1929. gadā būvgružos viens akmens no Meinarda monumenta tika atrasts, to identificēja, aprakstīja un nofotografēja Pauls Kampe.³⁷ Kampes veiktā izpēte ļāva precizēt Broces zīmējumos redzamo. Atrastais pieminekļa kreisās fiāles fragments (46 × 15 × 52 cm) ir no rūsgana (nevis balta!) kaļķakmens.³⁸ Salīdzinot Neimaņa rekonstruēto monumentu ar oriģinālfragmentu un Broces zīmējumiem, nācās atzīt, ka rekonstrukcijā bija ieviesta virkne izmaiņu, piemēram, ka istās fiāles patiešām bijušas par 3 cm platākas, kas atbilst Broces uzmērījumā fiksētajam (13,5 cm), un augstāk izvirzītas virs sienas plaknes. Kopumā bija jāatzīst, ka Broces attēli korekti atainojuši oriģinālmonumentu. Turklāt Kampe secināja, ka 1786. gada remonta laikā tika nokaltas ne tikai visas virs sienas plaknes izvirzītās Meinarda monumenta detaļas (kā tika uzskatīts), bet, to darot, no sienas izkalti arī tajā dziļi iemūrētie epītāfijas akmeņi, gluži tā, kā 1786. gada 11. septembrī bija fiksēts jau minētajā Rīgas rātes protokolā.

Paradoksāli, ka mūsdienās vienīgais autentiskais Meinarda monumenta fragments vēlreiz šķiet noslēpies. Iespējams, tas meklējams Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja kolekciju dzīlēs. Rīgas Doma astoņsimtgades sakarā būtu vērts šo Rīgas viduslaiku tēlniecības darbu celt godā.

³⁶ Apbedījums 1895. gadā tika pārvietots: tas tagad atrodas 2 m tālāk no sākumvietas (apsīdas dziļumā), kā arī ir pacelts augstāk. Tolaik izpētes gaitā sienā bija atrasta niša, un Neimanis uzskatīja, ka tā ir īstenā, sākotnējā Meinarda pišļu atrašanās vieta. Atbilstoši tika nolemts tur rekonstruēt monumentu. Šim viedoklim oponenta Pauls Kampe, kurš uzskatīja (1930), ka Neimaņa laikā atrastā niša bija paredzēta Svēto Asiņu altārim, nevis Meinarda apbedījumam (Campe, sk. 37. atsauci, 313. un 324. lpp.). Rekonstrukcijas gaitā 1896. gadā pišļus novietoja nevis pašā nišā, bet virs tās.

³⁷ Campe, P. Ein neuaufgefundenen Fragment der im Jahre 1786 zerstörten Umrahmung des Grabmals Bischof Meinhards im St. Marien-Dom zu Riga. No: *Latvijas Universitātes raksti. Acta universitatis Latviensis* (Arhitektūras fakultātes sērija 1.5.). Rīga: LU, 1930/1934, 305.–322. lpp., att. Dots arī teksta kopsavilkums latviski: Campe, P. Bīskapa Meinarda izpostītā kapa pieminekļa atrastais fragments Rīgas Doma baznīcā. Turpat, 323.–326. lpp.

³⁸ LU ģeologu izdarītā analīze liecināja, ka šāds dolomītveida kaļķakmens Latvijā nav atrodams, tuvākās atradnes ir Igaunijā pie Tallinas (*Laaksberg*). Sk.: Campe, 318. lpp.